שיחות חיזוק על התורה והמועדים

אמרי ישראל

המשך לשיעורים שנמסרו בציון 'שמעון הצדיק'

נושא השיחה:

שכינה בתחתונים
עבודת יעקב ('עולים ויורדים')

פרשת ויצא (שנה ז')

השיחה נמסרה מפי

הרה"ח ר' **ישראל מאיר ברנר** שליט"א

בליל ט' כסליו התשפ"ז

– מהדורת טיוטא ואינו מוגה –

בס"ד מתקיים שיעור מפי הרב שליט"א

בספה"ק 'סיפורי מעשיות' – מעשה מ'בן המלך והשפחה'

<u>מידי שבוע ביום שני</u> (בבית הכנסת 'מדרש יקותיאל' – ירושלים)

לפרטים ניתן ליצור קשר בפלא' 0583202009

כמו כן מתקיים שיעור ב'פרקי אבות'

<u>מידי שבוע בימי רביעי</u>

השיעור מתקיים בביתר עילית בבית המדרש 'אוהל פנחס'
רחוב המגיד ממעזריטש 33 בשעה 20:00

(כראי ליצור קשר לפני זה בפלא' 0548463761)

לתרומות והקדשות להצלחה ולרפואה, או להבדיל לע"נ

לצורך הוצאת חוברות אלו בפרשיות הבאות בעזרת ה' יתברך

(וכן לעדכונים על שיעורי הרב שליט"א)

ניתן להתקשר לפלאפון: 0583202009 תזכו למצוות!

ניתן לשמוע את כל השיעורים בקו השיעורים הישיר לשיעורי הרב

ב'קול הלשון' בטלפון מספר 0732951319

יו"ל בס"ד ע"י "הנותן בים דרך" עריכת והדפסת שיעורי משפיעי ברסלב בתורת מוהר"ן מברסלב ותלמידו מוהרנ"ת זי"ע
נכתב ע"פ הבנת השומעים (וכן ההערות והמ"מ הינם ע"ד בלבד)- ומחמת הרצון להוציאו בזריזות אינו מוגה כל צורכו
נשמח לשמוע כל הערה והארה ע"מ שנוכל לתקן בעתיד כשיצא בספר אם ירצה השי"ת בפלא' – 0548486331

פרשת ויצא[א]

נושא השיחה:

'עולים ויורדים' – עבודת יעקב שכינה בתחתונים

עניינים שנתבארו בשיחה:

קדושת אר"י גם בחו"ל * כוח ההשפעה של הצדיק ('הודה' ו'זיוה') * יעקב נענש על חטא המחשבה * למה יעקב הניח אבנים רק מסביב ראשו * שמירת יעקב אבינו את 'ראשו' * פרשה סתומה לפני הגלות (כפ' ויחי) * מידת החכנעה של יעקב אבינו (סולם מוצב ארצה... השמיימה) 'סולם' - זה בית המקדש וחר סיני * 'סלם' בגימטריא ממון - מעלת הצדקה * 'עולים ויורדים' – שכינה בתחתונים ('ונתתי משכני בתוככם') * 'וישכב במקום' – גלות קודם מתן תורה * ניסיונות יעקב בבחינת 'בית' ('אויבי איש אנשי ביתו') * אחדות האבנים - בנשמות ישראל בכסא הכבוד * ירידה קודם העלייה - הלימוד מיעקב אבינו * 'מה נורא המקום הזה' – תיקון יעקב נשמת כלל הדורות * הלימוד יעקב אבינו – עבודת ה' בתוך הגשמיות ('סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמיימה')

קדושת אר"י גם בחו"ל

רבינו מביא בליקו"מ (תורה סא, אות ב): **"כי במקום שישראל יושבין שם מכבר, אפילו בחוץ לארץ, הוא בחינת קדושת ארץ ישראל, בחינת** (יחזקאל י"א): **"מקדש מעט". כי על ידי שישראל יושבין שם, נתקדש האויר בבחינת אוירא דארץ ישראל".**

ב'קדושת לוי' על הפרשה (ד"ה ויצא יעקב) מביא: **"פירש רש"י כל זמן שהצדיק בעיר הוא הודה כו'. דקשה לרש"י, דלמה כתוב 'וילך' חרנה, הוה ליה לכתוב 'וירד' חרנה, כפירושו בכמה מקומות** (דברים א, כה) **דההולך מארץ ישראל לחוץ לארץ כתיב 'וירד', שארץ ישראל גבוה מחוץ לארץ. אמנם עיקר דארץ ישראל גבוה ברוחניות הקדושה מחוץ לארץ, לכן כתיב 'וירד', מה שאין כן ביציאת הצדיק כיעקב אבינו ע"ה כשיצא מבאר שבע פנה הודו, פירוש שהחוד פנה והלך עמו, וקדושת ארץ ישראל הלכה עמו, דהוא החוד, ולזה כתיב 'וילך' חרנה ולא 'וירד', שיעקב לא ירד כלל".**

[א] השיעור נמסר בתאריך ליל ט' כסליו תשפ"ז. בבית הרב שליט"א.

כוח ההשפעה של הצדיק ('הודה' ו'זיוה')

ובמאור ושמש כותב, מה זה 'פנה הודה וזיוה והדרה'? "רצה לומר שמוכרחים כל השונאים להודות לצדיק שעבודתו היא אמת ויציב, וזהו דרך האמת לבורא ברוך הוא כמו שצדיק עושה. וכשיצא משם - אין להם למי להודות. ופירוש 'הוא זיוה' כי כל זמן שצדיק בעיר נותן חיות לכל בני עיר ומעורר חיותם לעבוד לה' לבדו. וזהו זיוה, כי 'זיו' היא חיות, כמו (ר"ה יא א) זיוי לאילנא. 'והוא הדרה', רצה לומר כל זמן שצדיק בעיר על ידי עבודתו מעורר בני אדם לתשובה. והוא הדרה לשון 'הַדְרֵי בִּי' (עירובין נב א), שחוזר בתשובה על העבר. וכשיצא הצדיק מן העיר אין מי שיעורר ליבות בני אדם בתשובה וזהו 'פנה הדרה'".

יעקב נענש על חטא המחשבה

ב'כלי יקר' (פכ"ח, יא) יש כמה פירושים, ובאחד הפירושים הוא כותב: "דבר אחר, לפי שמצינו שיעקב נענש על אותן עשרים ושתים שנה שלא קיים בהם מצות כיבוד אב ואם, ויש להקשות הלא הלך ברשות אביו ואמו ובמצוותיהם ולמה נענש על כל אותן הימים, כי אף אם תמצא לומר שעבר על מה שאמרה אמו (שם כז מד) וישבת עמו ימים אחדים, מכל מקום למה נענש על כל הימים, אלא ודאי לפי שאביו אמר לו קום לך פדנה ארם התיר לו לילך אבל לא לצאת מכל וכל, כי כל ההולך ודעתו לחזור או שעדיין מחשבתו משוטטת שמה נקרא הולך ולא יוצא, והוא לא כן עשה אלא ויצא יעקב מכל וכל כאילו שכח כל בית אביו ואמו על כן נענש בכיוצא בו, שבן אחד מבניו והוא יוסף לא כיבדו עשרים ושתים שנה, ולא זכר בו יוסף וישכחהו כמו שנאמר (שם מא נא) כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי, וידע יוסף כי מאת ה' היתה זאת, על כן אמר נשני אלהים אבל הוא בצדקתו היה לו חשק ורצון להיות לו בית אביו תמיד לזכרון נגד עיניו ולא יכול כי נשני אלהים".

למה יעקב הניח אבנים רק מסביב ראשו

ולפי זה אפשר להבין ג"כ, את מה ששואלים בספרים על הפסוק 'ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו', רש"י אומר שעשאן כמין מרזב סביב לראשו כי היה ירא מפני החיות רעות, ובסוף הכל נהפך לאבן אחת. ולכאורה קשה, מה עם כל הגוף שגם הוא

צריך שמירה, ומה זה יעזור ששם רק מסביב לראש את האבנים?!

אז יש כאלו שאומרים שיעקב רצה לתקן את חטא אדם הראשון שראשו מארץ ישראל וגופו מחוץ לארץ, ו'ישראל' זה אותיות 'לי ראש', ואח"כ 'לי עקב', וזהו 'וישם מראשותיו', ואח"כ כתוב 'וישם יעקב רגליו', שתיקן את הכל. ולכן הדבר הראשון הוא תיקן את הראש.

אבל אפשר לומר באופן אחר, שעיקר מה שהאדם צריך לעבוד על עצמו זה במחשבה, וזה כמו שהכלי יקר אומר על 'נשני אלוקים' שזה מה שהשכיחו ממנו את הכל. ויעקב היה צריך לתקן שלא יתגברו עליו בענין של המחשבה, וזה מה שרבינו מביא בליקו"מ (תורה רלג) שכשמתחזקים נגד האדם מחשבות רעות, הוא צריך להתחזק ולהתגבר עליהם ולנצח אותם.

וכמו שרבינו מביא שם: **"כשמתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש ברוך הוא תענוג גדול מזה. והוא יקר מאד בעיני השם יתברך, כמשל שיש אצל המלכים לפעמים ביומא דפגרא, הם מניחין כמה חיות שינצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים ויש להם תענוג גדול מן הניצחון, כמו כן המחשבות הם באים מבחינת החיות** (עיין תיקון כא בסופו) **ומחשבות קדושות הם בחינת חיות טהורות, ומחשבות רעות הם בחינת חיות טמאות, ומניחים בכונה מלמעלה שינצחו זה עם זה, ויש להקדוש ברוך הוא תענוג גדול כשהאדם מתגבר על החיות טמאות ומנצח אותם:**

הכלל שאי אפשר בשום אפן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד. על כן בקל יכולין לגרש מחשבות רעות רק בשב ואל תעשה, דהיינו שלא לחשב אותו המחשבה רק לחשוב איזה מחשבה אחרת בתורה או עבודה או אפילו משא ומתן, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן". ורבינו מביא שם שאדרבא האדם צריך לעשות את שלו בעבודת ה' ואז ממילא הם נופלים.

שמירת יעקב אבינו את 'ראשו'

וזה מה שכלי יקר אומר שב'ויצא יעקב' יעקב אבינו שכח לגמרי את בית אביו, והיה לו קשה עם המחשבות שהוא יוצא מארץ ישראל. ואומנם הבאנו בעבר [ונד' בספר אמרי ישראל] את דברי ה'מגלה עמוקות' על 'ויצא יעקב מבאר שבע', ש'ויצא' זה ר"ת

ו'ירא צ'ורת א'ביו י'צחק, שיעקב בכל מקום שהיה – הוא כל הזמן חשב על אביו יצחק, וכך בכל הזמן הוא חשב על הצדיק האמיתי – אבא שלו. וזהו 'ויצא' שהוא לא עזב את הדרך של הצדיק, וכמו שכתוב בספר המידות שאדם יש לו ירידה או משהו הוא צריך לצייר את צורת אביו, וזה משפיע על האדם, וכמו שרואים אצל יוסף הצדיק שנדמה לו צורת אביו, וזה מה שמציל את האדם. וכאן יעקב אבינו היה מקושר ליצחק, אבל אע"פ כן הוא פחד על ה'ראש', שזה מרמז על המחשבות שבאים לאדם, והם בבחינת 'חיות רעות' שהוא פחד מהם. 'חיות רעות' זה מרמז על עשיו.

ויותר מזה ראיתי ב'בבית ישראל' מהרבי מגור, שכתוב שהראש של עשיו היה לו כח גדול, ולא לחינם מוצאים שהראש של עשיו נקבר במערת המכפלה, ואם זה לא היה טוב זה לא היה נקבר שם. וזה העיקר שרצה יעקב לשמור ממחשבות רעות, ונתירא מה'חיות רעות' שהם האפיקורסים. כי הרשעים מחפשים את הצדיק במקום שיש כח ואחיזה, וזה בראשו, כי הראש של עשיו היה משהו טוב, וזה גרם שיעקב אבינו היה צריך לשמור את הראש, ואח"כ כשנאבק שרו של עשיו עימו, ולא יכל לו ואמר לו 'ישראל יהיה שמך', הרמז בזה 'ישראל' זה אותיות 'לי ראש', שנכנע בזה כוחו של עשיו שהיה בראשו, ולא היה ליעקב שוב פחד של החיות רעות, ובזה נתן יעקב אבינו כח לישראל שיכולו להתגבר על המחשבות שבאים מהיצה"ר שזה עשיו, וכמו שכתוב בתורה א' שעשיו זה היצה"ר, והכל על ידי כח התורה, כי יעקב אבינו למד בבית עבר י"ד שנה. ולכן יעקב אבינו נזהר מאד על כיסוי הראש שלו.

פרשה סתומה לפני הגלות (כפ' ויחי)

בפרשת השבוע רואים שהפרשה היא פרשה סתומה, כי יעקב אבינו יצא מארץ ישראל והלך לחרן, הכנים את עצמו לבחינת 'חרון אף', הרי כל הענין של פתוחה וסתומה זה ליתן רווח להתבונן, אבל בגלות שבכל יום אין רגע בלא פגע, וזהו לרגעים תבחננו, יעקב אבינו הולך לחרן, שזה מרמז על הגלות, וזה כמו תחילת גלות מצרים 'ויחי יעקב' שנסתמו עניהם וליבם של ישראל מצרות השעבוד, שהתחילו לשעבדן, וכן כאן התחיל הגלות של יעקב ולכן נכתבה פרשה זו סתומה שהיה לו הסתרות גדולות לילך מאר"י למקום טומאה לבית לבן, ולהוציא את נשיו משם. וכמו שאמרו בני לבן 'לקח יעקב את כל אשר לאבינו'.

וזה הכח שיעקב לקח מבית לבן את כל י"ב שבטי יה שהיו שייכים לקדושה, ויעקב נתן את הכח הזה לבניו כשיוצאים מאר"י, וזה ההבטחה שאמר לו הקב"ה 'ושמרתיך' זה הולך על גלות השכינה, שגם אז לא יעזבם הקב"ה, וכמו שיעקב אבינו יוצא עכשיו מכל המדרגות של ארץ ישראל, ואח"כ כתוב 'ויחלום חלום' שהוא רואה את הסולם ואת כל הגלויות שהיו לישראל.

מידת ההכנעה של יעקב אבינו

(סולם מוצב ארצה... השמיימה)

וביעקב אבינו נאמר 'ויפגע במקום', במקום של בית המקדש, וכשיעקב אבינו מכין את עצמו עכשיו, ומפילים את יעקב אבינו לבחינת שינה 'וישכב במקום', ומצד שני באותו הזמן הוא רואה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמיימה', וכתוב ב'תולדות יעקב יוסף', שעל ידי שהסולם מוצב ארצה במדרגה התחתונה, על ידי זה 'וראשו מגיע השמימה' למדרגה העליונה, וזה מה שאומר הזוה"ק 'מאן דאיהו זעיר איהו רב', שעל ידי ההכנעה והשפלות האדם זוכה להכל.

ואח"כ הוא מסביר את המשך הפסוקים: "והנה מלאכי אלהים עולים וירדים בו, ר"ל כי בני ישראל הבאים בעולם הזה לעשות שליחות הבורא יתברך נקרא מלאכי אלהים, ויש בזה כתות שונות, יש מי שרוצה לדבק את עצמו עמו גם שרואה אותו בשפלותו, ולכך בהגיע זמנו לעלות גם אלו עולים בו. ויש כתות שאינן משגיחין עליו, ומכל שכן שאינם חפצים בקורבתו ודביקותו, ועולים בנפיחה למעלה ממנו, ובהגיע זמנו לעלות אז אלו יורדים בו, ר"ל עבור בזיונו, וכמו שכתבתי ביאר ש"ם (שבת קיט ב) כל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו.

והנה ה' נצב עליו, כי מדריגתו וענוותנותו של הש"י לשכון את דכא, ומאחר שהוא שוכב עד עפר אז הוא כלי מוכן להשראת שכינה, והבן. ויאמר הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה, שתהי' מושל ושליט עליו, במקום שפלותו שם גדולתו, מאן דזעיר איהו רב וגו'".

'סולם' – זה בית המקדש והר סיני

ויעקב אבינו רואה סולם מוצב ארצה, במדרש (מדרש הגדול בראשית פכ"ח, יב) מובא: "סלם, הראהו הקדוש ברוך הוא בית המקדש בנוי ומזבח בתוכו וכהנים מקריבין עליו קרבנות. סלם, זה הכבש. מצב ארצה. זה מזבח אדמה. וראשו מגיע השמימה, זה עשן המערכה שהוא עולה

למעלה. והנה מלאכי אלהים, אלו הכהנים. וכן הוא אומר כי שפתי כהן ישמרו דעת. כי מלאך ה' צבאות הוא (מלאכי ב, ז). עולים ויורדים בו, עולים ויורדים בכבש".

ובמדרש שם כתוב עוד ש'סולם' זה בגימטריא 'סיני', זה כח התורה, שאז פסקה מהם זוהמתן. ובהתחלה 'התייצבו בתחתית ההר', זה מדרגה קטנה. וגם כאן, יעקב אבינו הולך ומכין את עצמו לישא אשה, ולבנות את כלל ישראל עם האמהות הקדושות, שי"ב שבטים כנגד י"ב נוסחאות התפילה, וכך לבנות את העולמות, שהם כנגד י"ב צירופי שם הוי'ה. וזה ר"ת 'והנה ה' ניצב עליו', זה ר"ת 'עניו', שעל ידי הענוה זוכים לכל המדרגות. ועניו זה בגימטריא ס"מ [שמו המלא], כתוב בספרים שמי שהוא עניו לא שולט בו הס"מ, כי הס"מ כל עניינו גאוה, שדוחק רגלי השכינה, וכאן כתוב 'והנה ה' ניצב עליו', כי יעקב אבינו היה במדרגה של ענוה ושפלות, שלא דחק את השכינה, וענוה זה המדרגה הכי גדולה שיש.

'סלם' בגימטריא ממון – מעלת הצדקה

ויעקב אבינו רואה 'סולם' שזה בגימטריא 'סיני', ובגימטריא 'ממון', ובגימטריא 'צום' ובגימטריא 'קול', שזה כנגד תשובה תפילה וצדקה שמעבירין את רוע הגזירה. וזהו 'סיני', שמרמז על התורה, שאז במתן תורה פסקה זוהמתן, וממון זה צדקה, וצום זה מרמז על תפילה. וזה מה ששמעון הצדיק אומר על ג' דברים העולם עומד, 'על התורה' – זה מרמז על סיני, ו'על העבודה' – זה 'קול', ו'צום', ועל 'גמילות חסדים' - זה מרמז על הממון.

ולכאורה מה שייך כאן ממון? בדגל מחנה אפרים מדבר על זה, וז"ל: "עוד יש לומר והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. ויש לפרש בדרך רמז דהנה ידוע דכוונת נתינת הצדקה הוא לעשות יחוד הוי"ה ואדנ"י ועל ידי היחוד הוא פועל ירידת השפע על כל העולמות, ויש לומר שזה הענין הוא מרומז כאן בתורה דהבעל הטורים פירש סולם הוא גימטריא ממון.

וזהו שאמר הכתוב סולם היינו ממון מוצב ארצה היינו שנראה לעין שהוא מדריגה תחתונה מאוד, ואין בו שום תועלת, ובאמת ראשו מגיע השמימה היינו שיש בו תועלת גדול הנוגע לשמים, והוא 'והנה מלאכי אלהים' פירוש מלאך הוא מספר צ"א שהוא יחוד הוי"ה ואדנ"י, שעל ידי

נתינת ממון צדקה נתהוה יחוד הוי"ה ואדנ"י מספר צ"א, ופועל בזה 'עולים' היינו שבתחילה עולים על ידי אתערותא דלתתא, ואחר כך 'יורדים בו', היינו שיורד שפע וברכה על ידו על כל העולמות והבן".

'עולים ויורדים' – שכינה בתחתונים ('ונתתי משכני בתוככם')

ראיתי שב'אור החיים' הק' מביא על 'והנה מלאכי אלוקים', שבשעה שהאדם מקיים את מצוות התורה, הוא מעורר בנפשו שפע והארה קדושה, וזה הביאור 'מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו', שעל ידי קיום המצות מעלה האדם מלאכים וכחות קדושה מלמעלה למטה, ועל ידי זה מתעוררים העליונים להשפיע קדושה כנגדו, ונשמתו מתקדשת בקדושה נוראה ובשפע גדול על ידי העליונים. וזה על ידי הממון ונתינת הצדקה.

כתוב במדרש שדרך כל דבר להשתוקק לשוב למקומו, וכשהנשמה מתבוננת איך שהיא חלק מקדושה העליונה והיא שוכנת בחומר עכור, הרי היא משתוקקת ליפרד מהגוף ולידבק בעליונים, אבל כשהיא נזכרת ביוצרה שעם היותו קדוש בכל הקדושות בכל זאת הרי הוא שורה בעולם השפל התחתון, אזי גם הנשמה מתנחמת וחוזרת לשכון בגוף האדם. וזה שנאמר "ונתתי משכני בתוככם" שהקב"ה ישכין שכינתו בתוכנו ועל ידי זה 'ולא תגעל נפשי אתכם' היינו שהנפש האדם הרוחני תתנחם בראותה שהשכינה בתחתונים ועל ידי זה 'לא תגעל נפשי' מלהתקיים בגופו של האדם.

'וישכב במקום' – גלות קודם מתן תורה

ואפשר לומר, שזה מה שכתוב 'וישכב במקום', זה כמו בקבלת התורה כשכלל ישראל הלכו לקבל את התורה, ובלילה האחרון הם נרדמו, אותו הדבר כשיעקב מכין את עצמו לקבל את התורה, לצאת לבית לבן, ושם נופל עליו תרדמה 'ויישן במקום', והוא אומר 'אנכי לא ידעתי', כי השינה מרמזת על הגלות.

ומצד שני, אנחנו רואים במדרש שוחר טוב (פכ"ד) 'מי יעלה בהר ה' זה יעקב, ומי יקום במקום קדשו' זה מה שכתוב 'ויפגע במקום', וזה בית המקדש, ובפרקי דר"א (פל"ה) כתוב: "וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מָקוֹם, אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים שָׁם הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ, כד) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי". במכילתא כתוב ש'בכל מקום' זה בית הבחירה, ויעקב אבינו עצמו זה בית המקדש,

וכן הצדיקים, וזה מה שכתוב בחז"ל 'מנין שאפילו אחד שעוסק בתורה שהשכינה עימו שנאמר 'בכל מקום', כי על ידי לימוד התורה מקדש את כל ד' אמותיו עד שמגיע לבית המקדש, ולכן הביא ראייה מפסוק זה ללמדנו שבית המקדש כולל את כל המקום שבו נעשה רצון השי"ת בשלמות. וכמו שרש"י אומר 'אזכיר את שמי' שיזכור שמו.

וכתוב 'ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי ויאמר אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים', יעקב תיקן אז תפילת ערבית, וזה שער השמים, בפרקי דר"א כתוב [וכ"ה ברמב"ן] מכאן אתה למד שהמתפלל במקום זה, כאילו התפלל לפני כיסא הכבוד, והמתפלל בירושלים כאילו מתפלל לפני כסא הכבוד, כי בית המקדש הוא ככיסא הכבוד, כסא הכבוד זה ענין של אחדות, ששם שורש נשמות ישראל, וזה שער השמים מקום התפילות, וכן בירושלים זה בחינה של שלום שאין פירוד, וכמו שאומרים 'ופרום עלינו סוכת שלומך ועל ישראל ועל ירושלים', וכעת יעקב אבינו מכין את עצמו לקבלת התורה 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים',

'במקום הזה', הכוונה שגם בארציות יש דרך איך להגיע להשי"ת, ודוקא על ידי זה יכול האדם להגיע למדרגות גבוהות, 'ואנכי לא ידעתי' - שאם הייתי יודע לא ישנתי (רש"י), 'סולם' מרמז על נקודת הקדושה, וזה התיקון של גילוי עריות שיעקב אבינו תיקן, 'וישא יעקב רגליו' שהוא הגיע לדברים הנמוכים שזה בבחינת 'רגליה ירדה מות', למקום גבוה ואז יכל ללכת ל'ארצה בני קדם'.

ניסיונות יעקב בבחינת 'בית'

('אויבי איש אנשי ביתו')

ויעקב קורא לזה 'בית אלוקים' וכמו שכתוב 'ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים', הוא קורא לבית המקדש 'בית אלוקים', מה הפשט? הגמ' אומרת בפסחים (פח.) 'אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו', אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק? אלא: לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".

אפשר להסביר, שעיקר הניסיונות והמניעות שהתנסו בהם אברהם ויצחק, היה מחוץ

לביתם, דוגמת 'הר ושדה', שהם רחוקים מהאדם, אבל יש ניסיונות שהם בבית, ואצל יעקב התקיים 'אויבי איש אנשי ביתו', שנרדף על ידי אחיו, וחמיו, והחליפו לו את נשיו, 'ביתו' זה אשתו וכמו שרבי יוסי אמר שלא קריתי לאשתי אלא ביתי, וכל הניסיונות שלו היו מהבית. אצל אברהם אבינו היה ניסיונות מנמרוד ואבימלך, וסתימת הבארות, ואצל יצחק היו אולי את נשי עשיו שהקטירו ע"ז, והיה לו עקידה וכן היה לו אצל אבימלך שנאמר שם 'וישקף', אבל אצל יעקב אבינו התקיים 'אויבי איש אנשי ביתו', מאחיו ומלבן, ואותו הדבר במעשה של דינה, וכן כשאמר לשמעון ולוי 'עכרתם אותי', וכן כל מכירת יוסף שנעשה על ידי אחיו, 'ויתאבל אביו ימים רבים'.

ובכל זאת יעקב תיקן תפילת ערבית לדורות להתחזק באמונה, ואף שזה בתוך החשכה, וקיים 'ואמונתך בלילות', וזכה להקים 'כי ביתי בית תפילה', שעל ידי הצרות שפך ליבו כמים לפני קונו, והמשיך קדושת בית המקדש לליבם של ישראל שיהיו כמו בית שבכל עת וזמן יכול אדם למצא לנפשו מנוחה על ידי התפילה והאמונה.

וזה מה שיעקב אבינו תיקן את בית המקדש על שם 'כי ביתי בית תפילה יקרא' שהאדם יהיה לו יישוב הדעת, כי כל הנסיונות של האדם זה הבית, ויעקב הולך עכשו לקחת נשים שיהיו לו עזר כנגדו, ולבנות את מקום הקדושה, ו'עשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' זה בתוך כל איש ואיש שיש לו בית המקדש, ויעקב אבינו תיקן שלכל אחד ואחד יהיה בית המקדש, והבית מקדש שלמטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה בבחינת סולם מוצב ארצה', והמתפללים לירושלים למטה כאילו מתפללים כנגד ביהמ"ק של מעלה, לדרי מעלה ודרי מטה. וזה כל הענין של יעקב אבינו 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ונשבע ה' שלא יכנס לירושלים של מעלה כל זמן שירושלים של מטה בחורבנו.

ויעקב אבינו רואה את הסולם שזה 'סיני' שזה כח התורה, וכמו שכתוב שמשה רבינו אמר בפרשת תצוה [וכמו שמביא האור החיים הק'] שיש ד' גלויות ומשה רבינו הוא הגואל האחרון, והוא לא רוצה לגאול עם עצלים ובטלים מן התורה, ויעקב אבינו רואה את המצב של ישראל שעד אותו הלילה הוא למד ארבע עשרה שנה בלי הפסק, ואח"כ 'משה ואהרן בכהניו, בבחינה מסויימת משה רבינו מתקן את בחינת 'סיני'.

וזה מה שיעקב אבינו תיקן את בית המקדש על שם 'כי ביתי בית תפילה יקרא' שהאדם

אחדות האבנים – כנשמות ישראל בכסא הכבוד

ואפשר להסביר שיעקב אבינו לקח אבנים, אבנים זה נשמות ישראל וכמו שכתוב 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות', וכל אבן רבה עם השנייה: 'עליי יניח צדיק ראשו', ונעשו כולם אבן אחת. מה הפשט? האבנים מסמלים על נשמות ישראל, וכך נעשה אחדות בין האבנים, בקבלת התורה היה צריך להיות באחדות 'ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד', ועכשיו כשיוצאים לגלות צריכים לדעת שצריכים אחדות, וכך יעקב אבינו שמסמל על נשמות ישראל הוא רואה חלום, ורואה את סולם שזה 'סיני', זה קבלת התורה וצריך לפני כן אחדות, וזה האבנים שהתאחדו ביחד.

וכמו שמוצאים בגלות ראשון, כשכלל ישראל הלכו בגלות, יחזקאל בן בוזי רואה נבואה את כסא הכבוד, וזה הסולם שמלאכים עולים ויורדים בו, יחזקאל בן בוזי ראה את הנבואה את כסא הכבוד, ששם שורש נשמות ישראל, ומשה רבינו עלה לשמים, וכשהמלאכים אומרים 'מה לילוד אשה בינינו' הקב"ה אומר לו 'אחוז בכסא כבודי', הפשט תאחז בכח של כלל ישראל שהם שישים ריבוא נשמות, שהם בבחינת 'טהורה היא' שהנשמה חצובה תחת כסא הכבוד, [וכמו שרבינו מביא בתורה א' תנינא], וזה הכח שיעקב אבינו מנחיל אותנו 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה'.

ירידה קודם העלייה – הלימוד מיעקב אבינו

וביעקב אבינו נאמר 'ויפגע במקום' אין פגיעה אלא תפילה, ומתקן תפילת ערבית שהיא תפילת רשות, ר' נתן בליקו"ה מאריך לדבר בהל' שילוח הקן (ה"ה אות י): "וְזֶה בְּחִינַת **וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ** (בְּרֵאשִׁית כח, יא) – **כִּי בְּאַבְרָהָם כְּתִיב** (שָׁם כב, ד): "**וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם** מֵרָחֹק", **וּבְיַעֲקֹב כְּתִיב: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. כִּי הוּא זָכָה יוֹתֵר, כִּי זָכָה לִפְגֹּעַ מַמָּשׁ בַּמָּקוֹם** [**וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ** (תִּקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן סט, קא.)], **אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן יָדַע שֶׁעֲדַיִן הַמָּקוֹם רָחוֹק מְאֹד עַד עֵת קֵץ. וְעַל־כֵּן וַיָּלֶן שָׁם – שֶׁמְּרַמֵּז עַל צָרוֹת חֶשְׁכַת הַגָּלוּת, כַּמּוּבָא. כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ – שֶׁשָּׁקְעָה שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ** (וְעַיֵּן רַשִׁ"י שָׁם), **וְזֶהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד, שֶׁלִּפְעָמִים בְּחֶמְלַת ה' נִפְתָּח לוֹ אוֹר גָּדוֹל, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר כָּרָאוּי, וְאַחַר־כָּךְ פִּתְאֹם נֶחֱשָׁךְ לוֹ כְּאִלּוּ בָּא הַשֶּׁמֶשׁ מַמָּשׁ פִּתְאֹם שֶׁלֹּא

בְּעוֹנָתָהּ". והשקיעה במערב וכמו שרבינו מביא בליקו"מ (תורה סו תנינא) על 'רחל מבכה על בניה' שזה ר"ת מערב.

וממשיך ר' נתן: "וְאָז הוֹדִיעוּ לוֹ לְיַעֲקֹב בַּחֲלוֹם, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת (כח, יב): וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה, שֶׁזֶּהוּ כָּל עֲבוֹדַת הָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא כְּמוֹ שֶׁעוֹלִין בְּסֻלָּם וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים – שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים, עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ – שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כַּמָּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, כִּי קֹדֶם הָעֲלָיָה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה יְרִידָה, וְהַיְרִידָה הִיא תַּכְלִית הָעֲלָיָה.

עַל־כֵּן אַל יִשְׁתּוֹמֵם הָאָדָם וְאַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל־כֵּן אַל יִטְעֶה בֵּין בָּעֲלִיָּה בֵּין בַּיְרִידָה, הַיְנוּ כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת אֵיזֶה עֲלִיָּה שֶׁרוֹאֶה אֵיזֶה יְשׁוּעָה וְהִתְנוֹצְצוּת, אַל יִטְעֶה שֶׁכְּבָר הָאוֹר שֶׁלּוֹ רַק יֵדַע שֶׁעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מְאֹד וְכַנַּ"ל. וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִפֹּל כְּשֶׁרוֹאֶה אַחַר־כָּךְ שֶׁנֶּחְשָׁךְ אֶצְלוֹ הָאוֹר שֶׁהוּא בְּחִינַת יְרִידָה, כִּי בֶּאֱמֶת אַף־עַל־פִּי־כֵן הָאוֹר שֶׁהֵאִיר לוֹ – לֹא נִכְבֶּה וְלֹא נִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, כִּי אוֹר חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵאִיר עָלָיו תָּמִיד, רַק שֶׁהַכֹּל הוּא בִּבְחִינַת "מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ", וּבִבְחִינַת "וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק", אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף יִגְמֹר הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁהִתְחִיל, וְיֵיטִיב עִם כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְעִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת רַק שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת מְצַפִּים לִישׁוּעָה תָּמִיד, בִּבְחִינַת 'וְכָל עַיִן לְךָ תְצַפֶּּה', וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים: 'כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם וּמְצַפִּים לִישׁוּעָה', וְכַנַּ"ל".

'מה נורא המקום הזה' – תיקון יעקב נשמת כלל הדורות

ובהל' תפילת מנחה (ה"ז אות צ) אומר ר' נתן: "וְאָז וַיִּקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי. כִּי אֲפִלּוּ יַעֲקֹב בְּקְדֻשָּׁתוֹ הָעֲצוּמָה נֶעֱלַם מִמֶּנּוּ וְלֹא יָדַע מִתְּחִלָּה עִצֹּם קְדֻשַּׁת הַמָּקוֹם הַהוּא עַד שֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵעַצְמוֹ לַחֲזֹר לְכָאן כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְאָז בָּא הַמָּקוֹם לִקְרָאתוֹ וַיָּלֶן שָׁם, וְאָז הִשִּׂיג עִצֹּם קְדֻשַּׁת הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁבּוֹ תָּלוּי תִּקּוּן כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַנְּפוּלִין וְכָל הָעוֹלָמוֹת.

וּבָזֶה תִּקֵּן לְהַכְנִיס בְּלֵב כָּל הַנְּפָשׁוֹת לְדוֹרוֹת עַד הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁאֲפִלּוּ הַנְּפָשׁוֹת הַנְּפוּלִין מְאֹד שֶׁסּוֹבְרִין שֶׁבִּמְקוֹמָם אֵין נִמְצָא ה' יִתְבָּרַךְ, יֵדְעוּ וְיַאֲמִינוּ שֶׁגַּם בִּמְקוֹמָם יֵשׁ ה' יִתְבָּרַךְ, כִּי מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ רַק שֶׁנֶּעְלָם מֵהֶם. וְשֶׁגַּם

הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּהֶם יָקָר מְאֹד וְשֶׁיּוּכְלוּ לִמְצֹא ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בֶּאֱמֶת יֵשׁ ה׳ בַּמָּקוֹם הַזֶּה רַק שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִגֹּדֶל הַהַעְלָמָה בְּחִינַת וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי. אֲבָל אִם יִתְעוֹרֵר בְּבְחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא יִזְכֶּה לְמָצְאוֹ וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְאָז וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁהִשִּׂיג עִצֶּם נוֹרָאוֹת הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁשָּׁם שָׂרְשֵׁי כָּל הַנְּפָשׁוֹת, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַהִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה לְכָל יִשְׂרָאֵל.

אַךְ אַף–עַל–פִּי–כֵן צְרִיכִין הִתְעוֹרְרוּת מִלְּמַטָּה כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְאָז אָמַר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים שֶׁמְּרַמֵּז עַל הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּבָּנֶה בִּזְכוּתוֹ, שֶׁרַק זֶה נִקְרָא בַּיִת לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁקָּרָאוֹ הַר וְכוּ׳ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אֲבָל אָמַר בִּלְשׁוֹן ׳אֵין זֶה׳ שֶׁמְּרַמֵּז עַל הַחֻרְבָּן שֶׁל שְׁנֵי בָּתִּים הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה . לְהוֹדִיעַ שֶׁבַּוַּדַּאי עִקַּר הַתִּקּוּן עַל–יְדֵי בְּחִינַת בֵּית הַשְּׁלִישִׁי, אֲבָל עֲדַיִן ׳אֵין זֶה׳, כִּי עֲדַיִן לֹא בָּאנוּ לְתִקּוּנוֹ, כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים, כִּי עֲדַיִן צְרִיכִים תִּקּוּנִים הַרְבֵּה עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִבְחִינַת בֵּית אֱלֹקִים".

ראיתי עוד דבר על תחילת הפרשה, ׳ויצא יעקב׳ שיציאת הצדיק עושה רושם, כתוב בספרים שזה מרמז על שבת קודש, הצדיק הוא בבחינת שבת וכמ"ש בזוה"ק וזה מרמז שצריך לישאר הבושה משבת לאחר צאת השבת, ואז יכול להמשיך בימי המעשה מכח הרושם הזה, שאינו מסיח דעת משבת אף בימות החול ויכול להגיע לקדושת שבת, לשבת הבאה, וזהו ׳המאחרים לצאת מן השבת׳ שקשה לצאת מן השבת, ׳וממהרים לבא׳, כי הכח של שבת נשאר לכל השבוע.

הלימוד יעקב אבינו – עבודת ה׳ בתוך הגשמיות (׳סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמיימה׳)

היה לי התעוררות גדולה השבוע מכמה דיבורים ב׳אוהב ישראל׳ מאפטא, וכך הוא כותב בפרשת השבוע: "תוכחת מוסר גדול יוכל כל איש ישראלי ליקח לעצמו מזאת הפרשה ולפנות מחשבתו מהבלי הזמן המדומה. ולדבק באהבת הש"י ב"ה וב"ש ולעבדו בתורה ובתפלה ובמעשים טובים בשכל אמת וזך. ועיקר שכל מעשי האדם היינו הילוך, דיבור, שמיעה, ראיה, שכיבה וקימה וכדומה. בכל דבר יהא מעוטף בתוכו שכל אמת וזך לעבודת הש"י בלי שום סיג ופסולת ח"ו.

וצא ולמד מאבותינו הקדושים ולך בעקבותיהם פקח עיניך וראה איך ממעשה גשמית של אבותינו הקדושים נארג ונעשה מהם תורה הקדושה. ואיך התורה מספרת לנו הליכת יעקב מבאר שבע ובאיזה מקום ישן והדיבורים שדיבר עם רחל בת וגו... ואיך שהיה רועה את צאן לבן ותחבולתיו שעשה המקלות וכיוצא באלו. הלא מזה מוכח שכל מעשיהם מקטן ועד גדול היה הכל רק בהשכל ודיעה מיושבת בחכמת אלהות. והיאך רמזו בכל עניניהם לדברים עליונים נפלאים ונוראים.

וכשיתכל ויתבונן האדם בזה היטב. ראוי לו להתלבש בבושה וענוה גדולה איך הוא נבער מדעת ולא בינת אדם לו. והגם שהוא מתפלל ולומד הוא בלא שכל ודעת ותשוקה רק כאיש חולם. והלואי שיחלום לנו בהקיץ כחלומו של יעקב. וגם צריך האדם לצייר בשכלו ומחשבתו וידמה לו ממש שהאדם הוא סולם מוצב ארצה בתוך ארציות ונשמיות. אך וראשו מגיע השמימה. היינו שכלו ושורש נשמתו הוא דבוק למעלה בשמים. והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. ר"ל כשהאדם מגביה את לבו ומוחו לעבודת הש"י אז מעלה כל המלאכים לרום שמים העליונים ומשפיע להם חיות הקודש. ובאם לאו ח"ו אז ויורדים בו. יש להם ירידה על ידו כמאמר חז"ל (איכ"ר א, לה) מתישין כוחו של מעלה ח"ו.

גם זאת צריך האדם להיות תמיד במחשבתו איך שכל הכוחות כולם העליונים כולם כאחד תלויים במעשה האדם הן להעלותם או להיפך ח"ו. והנה ה' נצב עליו. שצריך האדם לחשוב בכל עת איך שהש"י עומד לנגדו ומשגיח ורואה במעשיו ויודע כל תעלומות. ומזה יבוא לו פחד ויראה גדולה. והלואי היינו כחולמים חלומו של יעקב. ועיקר צריך האדם לטהר ולקדש איבריו וחושיו להיותם כולם כאחד ראוים ומוכנים למרכבה לשכינה.

וזה אינו תלוי באמירה לחוד רק בעשיה בפועל ממש באמת בלי שום סיג ופסולת ח"ו. ושיהיו כל אבריו וחושיו שלימים בלי שום פגם וחסרון חלילה. ואז קדוש יאמר לו ולשעבד רצונו ודעתו לרצון ודעת העליון ולייחד נפשו רוחו ונשמתו בשם הקדוש והטהור הוי"ה ב"ה וב"ש בייחוד אמיתי. ואז יוכל להמשיך שכל אמת לעבודת הבורא ית"ש. לתורה ולתפלה. ויהי רצון שנקיים כל זאת באמת ותמים אמן. והבן היטב".

בהמשך הפרשה כתוב 'ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר', מובא בשם החוזה מלובלין שאומר על זה, שלהמשיך שפע ברכה צריך כח של רבים וכמו שאמרו חז"ל על 'הן אל כביר ולא ימאס', שאין הקב"ה מואס בתפילת רבים. וזה מה שכתוב כאן 'באר' שזה מסמל על התורה כי אין מים אלא תורה, ו'אבן' זה היצה"ר וכמו שהגמ' אומרת בסוכה, וזה הכח של יעקב אבינו שמוריד את האבן - את כל המניעות מהלב של כל יהודי ויהודי. השי"ת יזכה אותנו שנזכה ל'ביתי בית תפילה' ו'זה שער השמים' שיעקב אבינו קרא למקום המקדש 'בית', וכך נזכה לבית שלישי ולגאולה שלמה ולביאת משיח צדקנו בב"א.

זכות הרבים מגליון זה

תעמוד לרפואתם של:

עדן בת שרית ושרון בן נעימה

יורם בן שושנה מיה בת עדי

בתוך שאר חולי ישראל אמן

לרפואת

הרב **רועי יאיר** בן **חגית נעמי**

בתושח"י

המתנה המיוחדת

למכר וחבר / מלמד / הורים וכו'...

'אמרי ישראל'

למורינו הרה"ח **ר' ישראל מאיר ברנר** שליט"א

על חומש בראשית - ב' כרכים

[שיחות מחמשת השנים האחרונות]

ב' כרכים נפלאים על הפרשה של שיחות נפלאות של חיזוק והתעוררות מספרי רבינו הקדוש ושאר ספרים הקדושים

ניתן להשיג באתר אסופסד לרגל תחילת החומש

בפלאפון 0583202009 או במספר 0548463761

כמו כן נתרמו מס' סטים לבתי כנסיות של ברסלב לפרטים ניתן לפנות בפלא' הנ"ל

ברכת מזל טוב

לגאון הצדיק הרה"ח ר' **שמואל ברנר** שליט"א

לרגל **נישואי הנכדה** בשעטו"מ

ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל

יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל ולבנין עדי עד

לחיי ההורים והסבים שליט"א שיראו תמיד רק נחת דקדושה מתוך אריכות ימים ושנים טובים בבריאות וכל טוב אמן